

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Opiaten in de Verenigde Staten

1 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de neoklassieke economische opvatting over hebzucht als aanjager van economische ontwikkeling inhoudt dat als iedereen zijn eigenbelang najaagt, het welzijn voor iedereen groter wordt 1
- een uitleg dat het standpunt van de Sacklers over verantwoordelijkheid van individuen te verdedigen is vanuit de neoklassieke opvatting: in de neoklassieke opvatting van hebzucht staat voorop dat ieder de verantwoordelijkheid heeft voor het najagen van zijn eigenbelang zonder rekening te hoeven houden met de belangen van anderen 1
- een argument vanuit de verslaafde gebruikers van opiaten tegen de neoklassieke opvatting van de Amerikaanse medicijnmarkt, met het begrip 'autonomie': doordat de neoklassieke opvatting van hebzucht verslaving als businessmodel kan toelaten, wordt de vrijheid om eigen keuzes te maken ondermijnd voor degenen die afhankelijk zijn geworden 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De neoklassieke opvatting over hebzucht houdt in dat zolang iedereen zijn eigenbelang najaagt, hebzuchtig is, bijna iedereen daar (financieel) beter van wordt. Hebzucht jaagt op die manier economische ontwikkeling aan en dat levert meer welzijn op voor iedereen 1
- Het argument van de Sacklers dat een verslaving de verantwoordelijkheid is van individuen en niet van degenen die een legaal product op de markt verkopen, is te verdedigen met deze neoklassieke opvatting dat iedereen zijn eigenbelang moet najagen en dat daardoor de welvaart voor iedereen groter wordt. In die opvatting heeft immers iedereen zelf voor zijn eigen belangen de verantwoordelijkheid. Je hoeft je als farmaceut niet bezig te houden met de belangen van anderen. De belangen van anderen, de kopers en gebruikers van pijnstillers in dit geval, zijn de verantwoordelijkheid van die individuen zelf, ook als zij verslaafd raken 1
- Bij mensen die verslaafd zijn geraakt aan een opiaat is hun individuele autonomie tenietgedaan omdat ze lichamelijk afhankelijk worden van het middel en dus niet meer vrij zijn om ook weer met het middel te stoppen. Dit kan je als argument gebruiken tegen de neoklassieke opvatting van hebzucht als uitgangspunt van de vrije Amerikaanse medicijnmarkt, waarop de Sacklers zich baseren, omdat een markt die gebaseerd is op ieders eigenbelang verslaving als businessmodel kan gebruiken. Zo kan de individuele autonomie en vrijheid van anderen dus juist onderuit worden gehaald 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat de goede wil volgens Kant een absolute waarde is: de goede wil is het vermogen om zichzelf moreel te bepalen volgens rationele wetten / het enige dat onvoorwaardelijk goed is / de onmisbare voorwaarde van de waardigheid om gelukkig te zijn.

voorbeeld van een goed antwoord:

De goede wil is volgens Kant een absolute waarde omdat het het enige is dat op zich genomen goed is. De goede wil is niet goed door de gevolgen van dat willen, of om een of ander te behalen doel, maar de goede wil heeft zijn volle waarde in zichzelf.

3 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat de Sacklers volgens Kant niet hebben gehandeld volgens de specifieke eis van de wetsvorm van het goede handelen: je kunt niet redelijkerwijs willen dat het een algemene wet wordt dat patiënten van hun autonomie beroofd worden / afhankelijk worden gemaakt om er rijk van te worden.

voorbeeld van een goed antwoord:

De Sacklers handelen niet volgens de specifieke eis van de wetsvorm van het goede handelen. De maxime achter hun handelen is niet universaliseerbaar. Je kunt niet redelijkerwijs willen dat het een algemene wet wordt dat patiënten misbruikt worden zodat anderen er rijk van worden, zoals de Sacklers doen. Volgens Kant moet je mensen altijd als doel in zichzelf beschouwen, hen achten als moreel en redelijk persoon. Daar past niet bij dat je anderen willens en wetens van hun autonomie berooft door ze een verslaving aan te smeren om zelf rijk te worden. De Sacklers handelen eerder heteronoom, ze laten zich leiden door hebzucht.

4 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg met tekst 1 dat de claim van de Sacklers 'dat hun opiaat niet verslavend is bij lage dosering' niet waar is omdat de claim niet blijkt uit waarnemingen, maar volgens het logisch positivisme van de Wiener Kreis in principe wel wetenschappelijk is, omdat de claim wel empirisch geverifieerd kan worden.

voorbeeld van een goed antwoord:

Volgens het logisch positivisme van de Wiener Kreis moet wetenschap gebaseerd zijn op uitspraken die empirisch kunnen worden geverifieerd. De claim dat het opiaat van de Sacklers niet verslavend is bij lage dosering zou in principe geverifieerd kunnen worden, bijvoorbeeld door te kijken naar ontweningsverschijnselen bij stoppen met het gebruik zoals in tekst 1. Alleen blijkt uit het verifiëren dat de uitspraak niet waar is, want de gedane waarnemingen laten juist zien dat het opiaat wel verslavend is.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave dat waardevrijheid inhoudt dat wetenschappelijk onderzoek alleen uitgaat van controleerbare feiten (niet van waarden), terwijl waardegebondenheid inhoudt dat waardevrijheid van wetenschap onmogelijk is 1
- een weergave van kritiek op het goedkeuren van het opiaat van de Sacklers met dit begrippenpaar: bij het goedkeuren van het opiaat heeft men zich laten leiden door waarden, terwijl wetenschap waardevrij moet zijn / alleen aan wetenschappelijke waarden gebonden moet zijn 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Waardevrijheid gaat erover dat er in wetenschappelijk onderzoek niet mag worden uitgegaan van waarden, alleen van controleerbare feiten. Waardegebondenheid houdt juist in dat het onmogelijk is om helemaal niet van waarden uit te gaan. Ook in wetenschappelijk onderzoek zijn er bepaalde waarden die een rol spelen. Het steunen van bepaald wetenschappelijk onderzoek kan zijn ingegeven door een politiek of maatschappelijk belang, en ook individuele wetenschappers hebben bepaalde voorkeuren of een bepaald perspectief dat ze meestal niet volledig kunnen uitschakelen bij hun onderzoek 1
- Maar in het geval van het goedkeuren van het opiaat van de Sacklers kan je zeggen dat de waardengebondenheid is doorgeslagen naar de persoonlijke waarden en belangen van de inspecteur die zin had in een nieuwe baan. Dat is ten koste gegaan van de waardevrijheid; er is niet gekeken naar controleerbare feiten bij het goedkeuren 1

6 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een uitleg van MacIntyres opvatting dat praktijken zonder deugden de corrupte macht van instituties, zoals het bedrijf van de Sacklers, niet kunnen weerstaan, met:

- het onderscheid tussen externe en interne goederen: de nadruk op externe goederen – zoals winst voor het bedrijf van de Sacklers – heeft de interne goederen – de kwaliteit van de praktijk – gecorrumpeerd, want winst ging bij de Sacklers voor op het ontwikkelen van goede medicijnen 1
- een van MacIntyres deugden: met moed/eerlijkheid/rechtvaardigheid hadden de Sacklers de kwaliteit van de praktijk kunnen beschermen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens MacIntyre zijn instituties gericht op externe goederen, zoals macht, status en winst. Deze externe goederen kunnen de kwaliteit en het goed geachte doel van een praktijk – de interne goederen – ondermijnen als er niet wordt gehandeld vanuit deugden. In het bedrijf van de Sacklers staat winst maken voorop, zelfs ten koste van mensen die verslaafd raken aan het medicijn waarmee ze winst maken. De macht van de institutie ‘het farmaceutische bedrijf van de Sacklers’ corrupteert de praktijk van het maken van goede medicijnen 1
- Om deze praktijk te beschermen hadden de Sacklers de eerlijkheid moeten hebben om de verslavende werking van hun opiaat niet te verzwijgen / de moed moeten hebben om in te grijpen in de verkoop op plekken waarvan ze wisten dat er sprake was van verslaving / de rechtvaardigheid moeten erkennen van een onafhankelijke goedkeuringsprocedure van hun opiaat 1

7 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat MacIntyre met zijn opvatting over praktijken het deugdbegrip van Aristoteles actualiseert met Aristoteles’ opvatting dat deugdzaamheid uitsluitend bereikt kan worden binnen de polis: in praktijken wordt gehandeld vanuit deugden om gemeenschappelijke kwaliteitseisen te waarborgen (MacIntyre), zoals deugdzaamheid bij Aristoteles uitdrukking is van de mens als gemeenschapswezen, gericht op het goede voor zichzelf en anderen 1
- een uitleg dat MacIntyre met zijn opvatting over praktijken Aristoteles’ deugdbegrip actualiseert met Aristoteles’ opvatting dat de volkomen deugd niet is weggelegd voor de massa: bij Aristoteles kan alleen de elite dankzij haar omstandigheden de deugd ontwikkelen, en MacIntyre actualiseert dit doordat volgens hem alle deelnemers aan praktijken vanuit deugden de kwaliteit van een praktijk oefenen/bepalen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Aristoteles zijn mensen gemeenschapswezens die gelukkig zijn als ze redelijk handelen volgens de deugd. Deugdzaamheid is niet zozeer gericht op persoonlijk gewin, maar een uitdrukking van wat goed is voor familie, vrienden en gemeenschap. MacIntyre actualiseert dit met zijn begrip van praktijken als samenwerkingsverbanden waarin mensen gemeenschappelijk handelen volgens samen vastgestelde standaarden van excellentie die gewaarborgd worden door te handelen volgens deugden 1
- Volgens Aristoteles is de deugd niet voor iedereen weggelegd. Alleen wie uit de juiste, welgestelde omstandigheden komt, kan handelen volgens de deugd. Dit actualiseert MacIntyre door te stellen dat excellentie en kwaliteit alleen in de juiste omstandigheden binnen een praktijk geoefend en bepaald kunnen worden: door degenen die vanuit deugden, binnen die praktijk werkzaam zijn of waren. Daarmee is het ontwikkelen van deugden niet meer voorbehouden aan een kleine selecte elite zoals bij Aristoteles, maar toegankelijk voor iedereen die deelneemt aan een praktijk 1

8 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een verdediging van de visie dat de vrije markt de kwaliteit van zorg verbetert, met pijnstillers als voorbeeld: vrijheid op de medicijnmarkt / concurrentie tussen farmaceuten / goede afstemming van vraag en aanbod zal leiden tot een verbetering van pijnstillers 1
- een verdediging van de visie dat de vrije markt schadelijk is voor de zorg, met pijnstillers als voorbeeld: goederen/logica van zorg zijn onvergelijkbaar anders dan de goederen/logica van de vrije markt, waardoor pijnstillers kunnen worden voorgeschreven om winst te maken ten koste van patiënten 1
- een argument voor een van beide visies met een opvatting over de vraag of patiënten zich wel of niet als kritische consumenten weerbaar kunnen opstellen op de vrije markt (consumptieve weerbaarheid) 1
- een argument voor een van beide visies met een opvatting over de vraag of overheden de vrijheid van de medicijnmarkt wel of niet moeten inperken met regels (begrenzing van neoliberale marktlogica) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Tronto beschrijft enerzijds de visie dat de vrije markt de kwaliteit van zorg verbetert omdat zorg een product is en consumenten op zoek zullen gaan naar waar ze de beste zorg kunnen kopen. Dit zal zorgaanbieders stimuleren zo goedkoop mogelijk zo goed mogelijke zorg te verlenen. Zo zullen door marktwerking dus ook de beste pijnstillers worden geproduceerd, zonder vervelende bijwerkingen zoals een verslaving 1

- Anderzijds beschrijft ze de visie dat de vrije markt schadelijk is omdat zorg niet goed te vergelijken is met andere producten op de markt. Innovatie maakt zorg niet goedkoper en sommige zorg is niet uit te drukken in geld. Bovendien gaat marktdenken uit van gezonde, rationele consumenten met voldoende kennis van zaken. Maar in de zorg is de 'consument' dit vaak niet, want ziek, invalide, piepjong of stokoud. Patiënten kunnen daarom te veel, te zware, verkeerde of verslavende pijnstillers voorgeschreven krijgen, omdat de medicijnproducent daar winst mee kan maken 1

- Ik ben het meer eens met de visie dat de vrije markt schadelijk is voor zorg, omdat ik denk dat patiënten geen weerbare consumenten zijn. Hoe moet je je weerbaar opstellen als patiënt die pijn heeft en verslavende medicijnen krijgt? Dat is een oneerlijke verantwoordelijkheid bij een patiënt leggen. Patiënten willen kunnen vertrouwen op hun arts en beschermd worden tegen een verslaving door de juiste informatie te krijgen. Je kunt niet van patiënten met chronische pijn verwachten dat zij zich kritisch opstellen tegenover een arts die te veel pillen voorschrijft omdat hij is gezwicht voor de agressieve reclame van een hebbelijke farmaceut. De nadruk op winst is volgens mij slecht te verenigen met het idee van zorg. De markt zou hier dus aan regels gebonden moeten worden, bijvoorbeeld door artsen niet de mogelijkheid te geven om eindeloos verslavende medicijnen voor te schrijven, of door een verbod op reclame voor verslavende medicijnen (door farmaceuten) 2

of

- Ik ben het meer eens met de visie dat de vrije markt de kwaliteit van zorg verbetert. Als patiënten gestimuleerd worden om zich kritisch en weerbaar op te stellen door bijvoorbeeld om een second opinion te vragen en naar alternatieve oplossingen voor hun chronische pijn te zoeken in plaats van klakkeloos te vertrouwen op de pillen die hun artsen voorschrijven, dan zullen artsen juist minder gevoelig worden voor farmaceuten die agressieve verkopers op hen afsturen. Dan zal de kwaliteit van zorg dus verbeteren, omdat de patiënten de artsen en de farmaceuten dwingen tot het maken en voorschrijven van betere medicijnen. Daarvoor kan het helpen om de neoliberale marktwetten voor het maken van reclame voor verslavende medicijnen aan banden te leggen, maar dat is niet nodig. Juist vrijheid op de medicijnmarkt en concurrentie tussen farmaceuten zal die verbetering van medicijnen en het bewust voorschrijven door artsen stimuleren 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een argumentatie met het voorbeeld van het bedrijf van de Sacklers en het onderscheid tussen recht als juridische beoordeling en moraal als gedeelde waarden, of het Angelsaksische model een goede invulling is van de vrije markt.

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik vind het Angelsaksische model geen goede invulling van de vrije markt. In dat model ligt de nadruk op recht. In het voorbeeld van schikkingen bij rechtszaken over de verantwoordelijkheid van de Sacklers voor verslavingen aan hun medicijnen, gaat die nadruk op recht ten koste van enig moreel besef ten aanzien van de gebruikers van hun medicijn. Omdat ze zo veel geld verdienen aan het verkopen van verslavende pillen, kunnen ze zich een gigantische juridische afdeling permitteren die aanklachten kan afwenden door te schikken. In het Angelsaksische model kan die nadruk op recht dus het morele kompas verdoezelen dat je anderen niet voor je eigen gewin in de ellende van een verslaving stort.

of

- Ik vind het Angelsaksische model een goede invulling van de vrije markt. Bedrijven moeten juridisch beoordeeld worden en niet moreel. De nadruk op recht is volgens mij een veel duidelijker onderscheid dan wanneer je bedrijven op hun morele verantwoordelijkheid zou moeten beoordelen. Bovendien kunnen morele aspiraties om iets goeds te doen voor de samenleving heel goed buiten een bedrijf worden ingelost, door bijvoorbeeld schenkingen te doen aan goede doelen. Dat er in het geval van de Sacklers steeds kan worden geschikt, zegt misschien meer over het rechtssysteem dan over het Angelsaksische model. Als de Sacklers echt schuldig zijn aan misleiding over de verslavende werking van hun medicijnen, dan zullen ze daar vroeg of laat juridisch voor bestraft worden.